

6. «New Friendship» — Pioneer accurate zemledelyya in Ukraine, 26 October, 2012. National agrarian portal. Retrieved from <http://latifundist.com/istorii-uspeha/36878-druzhba-nova--pioneer-tochnogo-zemledeliya-v-ukraine>.

7. LLC «Ukrainian Center for Soil Ecology» offers new technology ahrohymycheskoho Surveying soil. Retrieved from http://mapexpert.com.ua/index_ru.php?id=26&table=Usluga_Produkt.

8. Systems of differential fertilizer number 1 — Green Seeker. Retrieved from <http://agriland.ua/index.php/uk/differtilizer/66-green-seeker>.

9. *Sharko, I., Kozban, A.* (2014) Evaluation and ways to improve the efficiency of use of resource potential of agricultural enterprises. Materials of international scientific-practical conference of young scientists and specialists»Innovative technologies and technical means for agriculture». Part I. Voronezh, Voronezh State Agrarian University, P. 68—73.

Статтю подано до редакції 02.03.15 р.

УДК 330.837: 338.432

*М. В. Штань, аспірантка
Національна академія управління*

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

*M. Shtan, Post-graduate student
National Academy of Management*

STIMULATE INVESTMENT IN THE AGRICULTURAL HOLDING IN ECONOMY OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ. У статті зроблено спробу проаналізувати особливості інвестиційної діяльності агрохолдингів. Розкрито проблеми та визначено перспективи активізації процесів інвестування підприємствами холдингового типу в аграрному секторі економіки України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: холдинг, АПК, інвестування, інтеграція.

ANNOTATION. This article attempts to analyze the features of investment holdings. The problems and prospects for active processes defined investment companies of holding type in the agricultural sector of Ukraine.

KEYWORDS: holding, agriculture, investment, integration.

В Україні сформувалася велика кількість компаній у різних галузях, які тією чи іншою мірою інтегровані у різноманітні об'єднання. Це безпосередньо стосується також й аграрної сфери. У зв'язку з цим суттєво зріс інтерес до різних видів об'єднань підприємств, зокрема, до холдингових структур. За сучасних умов провадження підприємницької діяльності перед компаніями постають стратегічні завдання щодо концентрації активів і використання механізмів їхнього захисту, досягнення необхідного рівня оперативного контролю за бізнесом його власників за одночасної конфіденційності, залучення інвестицій, оптимізації фінансових потоків, консолідації одержаних прибутків, мінімізації податкового навантаження.

Вагомий внесок у розроблення теоретичних і прикладних засад формування та функціонування об'єднань підприємств зробили вітчизняні та зарубіжні науковці С. Авдашева, В. Андрійчук, Ю. Вінслав, О. Гуторов, В. Данніков, А. Данкевич, О. Єранкін, І. Зятковський, В. Костюченко, І. Лукач, С. Науменкова, С. Румянцев, В. Рябота, О. Сас, К. Соловчук, Т. Прутська, Ю. Уманців, Л. Федулова, І. Храброва, А. Шастітко та інші дослідники.

Разом з тим, слід наголосити, що незважаючи на досягнення у сфері дослідження інвестиційної діяльності холдингових структур, недостатнім чином визначено напрями активізації процесів інвестування агрохолдингами. У цьому зв'язку **метою статті** є поглиблення теоретичних положень і вдосконалення прикладних рекомендацій щодо з'ясування напрямів підвищення ефективності інвестиційної діяльності холдингових структур, які функціонують в аграрному секторі національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток багатьох галузей економіки України, у тому числі й аграрного сектору, є неможливим без поглиблення спеціалізації та посилення процесів концентрації. За умов подальшої спеціалізації та концентрації виробництва виникає потреба у належній регламентації господарських відносин між виробничими, транспортними та збутовими підприємствами [1, с. 122]. На початкових стадіях це вирішується за допомогою встановлення міжгосподарських зв'язків (горизонтальна інтеграція), а у подальшому — через створення єдиної інтегрованої структури, котра забезпечує замкнений цикл виробництва (вертикальна інтеграція) [2, с. 17—19].

Під вертикальною інтеграцією мається на увазі розвиток міжгалузевих зв'язків промислових, торговельних, сільськогосподарських та інших підприємств, котрі технологічно пов'язані між собою єди-

ним процесом виробництва сировини, її переробки та реалізації готової продукції. При цьому вертикально інтегровані конгломеративні підприємства холдингового типу можуть поєднувати у собі більшість видів економічної діяльності. М. Сторчевой вказує на те, що за умови повної вертикальної інтеграції, коли увесь ланцюг виробничих операцій перебуває всередині однієї фірми, запаси і потоки ресурсів і продуктів можуть плануватися в єдиному центрі управління, який може успішно вирішувати проблему їх оптимізації [3, с. 43]. Загальна організаційна схема побудови вертикально інтегрованої корпоративної структури холдингового типу, що функціонує в аграрному секторі економіки, наведена на рисунку.

Незаперечним є той факт, що за умов зростання попиту на продукти харчування несільськогосподарські компанії почали активно інвестувати у розвиток сільського господарства. Шляхом створення агрохолдингів суб'єкти господарювання намагаються відновити порушені раніше міжгалузеві зв'язки. Основою формування холдингів є як прями іноземні інвестиції, так і інвестиції вітчизняних фінансово-промислових груп, які прагнуть диверсифікувати свої ризики, використати сприятливу світову кон'юнктуру й закріпитися на українському ринку. Протягом останніх років в аграрному секторі вітчизняної економіки відбулося суттєве скорочення кількості малих і середніх підприємств шляхом їхнього переходу під контроль великих агрохолдингів, яких, за оцінками фахівців, в Україні функціонує понад шістьдесят. Виокремлюючи мотиви створення агрохолдингів, вчені виділяють, зокрема, такі як:

- а) забезпечення власного виробництва сировиною;
- б) закріплення на ринку оренди землі;
- в) диверсифікація фінансових ризиків при розміщенні ресурсів;
- г) контроль за сільськогосподарським виробництвом з метою забезпечення повернення раніше виданих кредитів;
- д) розширення ринків збуту продукції власного виробництва на інші сфери діяльності;
- е) пільгове оподаткування [5, с. 7—12; 6, с. 95—98].

Головними завданнями при створенні агрохолдингу є координація діяльності всіх організаційних структур, що беруть участь у технологічному циклі виробництва певних видів готової продукції. Основними чинниками, які стимулюють інвестування у сільське господарство є, зокрема, такі:

- а) світова продовольча криза, зумовлена зростанням чисельності населення та збільшенням обсягів виробництва біопалива,

що призвело до стрімкого зростання цін на продукти харчування у світі. Так, наприклад, світові ціни на пшеницю з 1999 року по 2010 рік зросли на 109 %;

б) висока рентабельність сільського господарства. Так, наприклад, зернові культури можуть забезпечувати 60—80 % прибутку, а технічні — до 100 %;

в) незадоволений внутрішній попит і великий потенціал внутрішнього споживання. Так, зокрема, щорічно ринок м'яса зростає на 25—30 %;

г) можливість швидкими темпами організувати великотоварне виробництво й існування відносно невисоких бар'єрів входження в ринок, оскільки придбання компанії, котра орендує сільськогосподарську землю, обійдеться до 500 доларів США за 1 гектар, а щорічна орендна плата власникам паїв становить 40 і 60 доларів за 1 гектар на рік. При цьому прибуток до виплати податків, відсотків та амортизації з одного гектара може сягати 500 дол. США;

д) реалізація конкурентних переваг України, що полягають, окрім іншого, у значних резервах підвищення врожайності за рахунок використання інноваційних технологій;

е) потенціал українських чорноземів, що дає змогу збирати не менше, ніж 60—70 млн т зерна щорічно [4, с. 18—19].

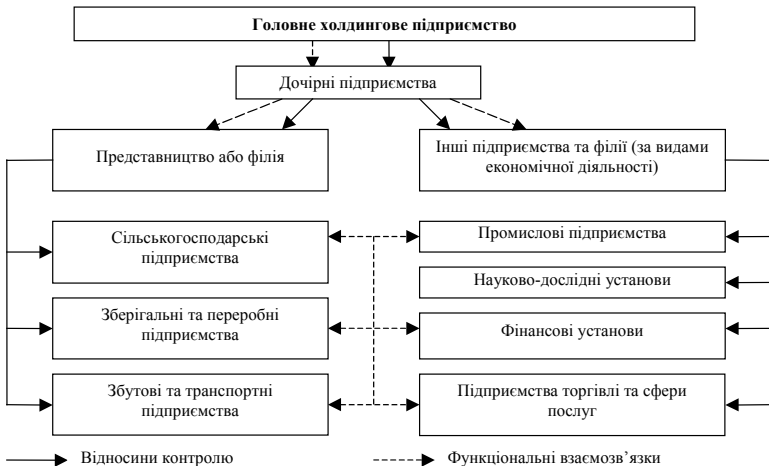

Рис. 1. Організаційна побудова вертикально інтегрованої корпоративної структури холдингового типу

За даними: [1, с. 122].

У світовій практиці вважається, що надійна продовольча безпека країни може бути забезпечена за умови якщо 75—80 % внутрішнього споживання продуктів харчування припадає на вітчизняну продукцію, тобто частка імпорту становить 20—25 %. Внутрішній ринок харчових продуктів України на 90—98 % забезпечує споживачів вітчизняними консервами та м'ясними продуктами, ковбасними виробами, молоком і молочними продуктами, продукцією олійно-жирової галузі, цукром, слабоалкогольними та безалкогольними напоями, мінеральними водами. Найвищі частки продажу імпортової продукції на агропродовольчому ринку України характерні для реалізації кави (45,7 %), фруктово-ягідних консервів (60,1 %) і чаю (69,1 %).

Проблеми функціонування ринку продукції АПК в Україні вимагають вжити запобіжних заходів впливу на координування з боку державних структур й управлінських ланок суб'єктів усіх рівнів. Тому необхідно визначити сутність регуляторних функцій, сфери їх застосування, а також механізми розробки та впровадження заходів впливу на ринок. З огляду на світові тенденції, завданням подальшого розвитку системи регулювання ринку продукції АПК в Україні є вдосконалення його нормативно-правового забезпечення. Державне регулювання ринку вимагає посилення координації зусиль законодавчої, виконавчої влади та комерційних підприємницьких структур, спрямованих як на створення умов для реалізації наявного потенціалу ринку агропродовольчої продукції, так і на формування передумов його зростання [9, с. 101—104].

Трансформації ринку продукції АПК пов'язані, насамперед, із забезпеченням дієвої системи збуту агропродуктів. Країни — члени ЄС, Сполучені Штати Америки, Канада та інші розвинені країни розв'язали проблему збуту продукції, вирощеної аграріями, насамперед, фермерами, шляхом підтримки створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації та її інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової та переробної промисловості. Однак в Україні вкрай гостро стоїть проблема збуту продукції.

Характерною особливістю ринку продукції АПК в Україні є його висока концентрація. Найвагоміші з погляду дохідності й експортного потенціалу галузі агропромислового комплексу в Україні контролюють великі агрохолдинги. Серед них, насамперед, виділяються: «UkrLandFarming» із земельним банком — 670 тис. га, «Кернел Груп» — 422 тис. га, «New Century Holding»

— 400 тис. га, «Мрія Агрохолдинг» — 320 тис. га, ПАТ «Миронівський хлібопродукт» — 380 тис. га, ТОВ «Українські аграрні інвестиції» — 261 тис. га, ТОВ «Астарта-Київ» — 245 тис. га [1, с. 126—129; 8, с. 141—145].

На сьогодні в Україні функціонують близько ста сорока агрохолдингів, які виробляють 40 % всієї агропродукції. При цьому вісімнадцять найбільших з них фактично самі обробляють шосту частину земель сільськогосподарського призначення. Саме ці підприємства є не просто агровиробники, а й потужні торгові домми. Агрохолдинги, які об'єднали у собі повний операційний цикл (виробництво-заготівля-переробка-торгівля), за умов чинного законодавства можуть без будь-яких обмежень оптимізувати ціни між окремими своїми підрозділами, що перебувають на різних податкових режимах, і перераховувати прибутки переробки та торгівлі на аграрний підрозділ, оптимізуючи тим самим податкові платежі.

На початок 2014 р. агрокорпораціями, що функціонують за типом агрохолдингів в АПК України, повністю контролювалася діяльність понад 6 тис. сільськогосподарських підприємств (біля 40 % від їх загальної кількості) та майже 8 млн га сільськогосподарських угідь (близько 40 % площ, які обробляють сільгоспідприємства). Агрохолдингами вироблялось і реалізовувалось здебільшого на експорт близько половини обсягів озимої пшениці, кукурудзи на зерно та ріпаку, третина сояшнику, а також понад 80 % м'яса птиці від загального обсягу виробництва сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності [10, с. 131—134].

Очевидно, що корпоративна форма господарювання в аграрному секторі економіки є найефективнішою з погляду залучення додаткових інвестицій, можливостей використання новітніх методів управління, зростання продуктивності праці. Саме такі обставини засвідчують збереження провідної ролі концентрації та централізації капіталу як визначальних тенденцій розвитку україньського АПК. Саме корпоративний спосіб організації аграрної сфери дав змогу сконцентрувати великі капітали у розпорядженні невеликої кількості суб'єктів. При цьому великі організаційні структури здійснюють значний тиск на суб'єктів господарювання, котрі володіють капіталами середнього та дрібного масштабу, часто перешкоджаючи процесові їхнього розвитку. Тому для розв'язання цієї суперечності слід поширити принцип корпоративізму на всі рівні господарської

діяльності. Необхідним також є цілеспрямоване формування особливого інституційного середовища економічної діяльності, що сприяє досягненню компромісу між інтересами всіх суб'єктів корпоративних відносин. Зміна економічної моделі у межах корпоратизації передбачає зміну відносин власності у напрямі домінування корпоративної її форми.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу зробити висновок про те, що у національній економіці холдингові структури є однією з найскладніших форм управління об'єднаннями підприємств. Очевидно, що не вирішені проблеми стримують поступальний розвиток вітчизняного АПК, його інтеграцію в європейський ринковий простір і вимагають від держави проведення комплексу невідкладних заходів. До таких заходів, насамперед, відносяться детінізація ринку, вдосконалення його нормативно-правового поля, пошук дієвих механізмів узгодження інтересів у сфері АПК (агровиробників, споживачів, торговельних підприємств, поставальників, кредиторів, оптових посередників); удосконалення системи біржової торгівлі, маркетингової і логістичної інфраструктури, зберігання, транспортування та реалізації аграрної продукції.

Література

1. *Гуторов А. О.* Вертикально інтегровані структури у сільському господарстві: економічні засади формування та розвитку / А. О. Гуторов // Економіка і прогнозування. — 2011. — № 1. — С. 120—130.
2. *Уманців Ю.* Формування холдингів в економіці України / Ю. Уманців // Банківська справа. — 2014. — №3—4. — С. 16—24.
3. *Сторчевой М.* Теория фирмы, управление цепочками и маркетинг взаимоотношений / М. Сторчевой // Вопросы экономики. — 2014. — №1. — С. 40—60.
4. *Алексієва С.* Ризики аграрного зростання / С. Алексієва // Контракти. — 2013. — №50—52. — С. 18—19.
5. *Андрійчук В. Г.* Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. — 2014. — №2. — С. 5—21.
6. *Прутська Т. Ю.* Інституційне забезпечення розвитку підприємництва в аграрній сфері / Т. Ю. Прутська // Економіка АПК. — 2015. — №2. — С. 93-100.
7. *Єранкін О. О.* Маркетинг в АПК України в умовах глобалізації : монографія / О. О. Єранкін. — К. : КНЕУ, 2009. — 419 с.

8. Данкевич А.Є. Передумови та основні принципи розвитку агрохолдинрів / А.Є. Данкевич // Економіка АПК. — 2011. — №5. — С. 139—147.
9. Сас О.О. Оцінка ефективності управління у великотоварних агропромислових формуваннях / О.О. Сас // Економіка АПК. — 2014. — №10. — С. 99—105.
10. Соловчук К. О. Перспективи розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в аграрній сфері / К. О. Соловчук // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — №1. — С. 130—135.

Reference

1. Hutorov A. Vertically integrated structures in agriculture: the economic bases of formation and development / A. Hutorov // Economics and Forecasting. — 2011. — № 1. — P. 120—130.
2. Umantsiv Y. Formation holdings in the economy of Ukraine / Y. Umantsiv // Banking. — 2014. — №3-4. — P. 16—24.
3. Storchevoy M. Theory of the firm, supply chain management and relationship marketing / M. Storchevoy // Questions of economy. — 2014. — №1. — P. 40—60.
4. Alekseev S. Risks agricultural growth / S. Alekseev // Contracts. — 2013. — №50—52. — P. 18—19.
5. Andreychuk V. Problematic aspects of regulation of the agro-industrial companies / V. Andreychuk // Economics of ACC. — 2014. — №2. — P. 5—21.
6. Prutska T. Institutional support for the development of entrepreneurship in agriculture / T. Prutska // Economics of ACC. — 2015. — №2. — P. 93—100.
7. Yerankin O. O. Marketing ACC Ukraine under globalization: monograph / O. O. Yerankin. — K.: KNEU, 2009. — 419 p.
8. Dankevich A. Background and Basic Principles of Economics holdings / A. Dankevich // Economics ACC. — 2011. — №5. — P. 139—147.
9. Sas O. Evaluating the effectiveness of management in large agro industrial units / O. Sas // Economics of ACC. — 2014. — №10. — P. 99—105.
10. Solovchuk K. Prospects of investment and innovation processes in agriculture / K. Solovchuk // Actual problems of economy. — 2015. — № 1. — P. 130—135.

Статтю подано до редакції 11.02.15 р.